

Commercial Banks' Deposit Policy Analysis

Summary

The country's economic stability, flexibility and efficiency of the financial market depends on how involved the state's commercial banks, central banks, corporations and the population distribution of the funds. As is known, the main basis for the activities of commercial banks borrowed funds represents.

The largest part of the funds allocated to various terms of deposits coming. Therefore, great importance is given to commercial banks to deposit funds dynamics analysis. Also, identify the key factors that will shape the trends of commercial banks in the deposit business. Effective deposit policy that is compatible with the basic principles of banking activity in the end of the bank guarantee for working results. The importance of the issue and lead to the fact that ascertain part of the population is characterized by mistrust, and a negative attitude on the issue of money in the bank.

Keywords: deposit policy; Bank resources, deposit funds dynamics, form and methods of mobilizing their effectiveness, deposit funds and the purposeful use of directions, the volume of deposits and the interest rates of the major factors.

საკვანძო სიტყვები: ბანკების სადეპოზიტო პოლიტიკა; საბანკო რესურსები, დეპოზიტური სახსრების დინამიკა, მათი მობილიზების ფორმებისა და მეთოდების ეფექტურობა, დეპოზიტური სახსრების გამოყენების მიზნობრიობა და მიმართულებები, დეპოზიტების მოცულობა და საპროცენტო განაკვეთებზე მოქმედი ძირითადი ფაქტორები.

ძირითადი ნაწილი

თანამედროვე მსოფლიოში, სადაც ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული ფინანსური ბაზრებისა და ინსტიტუტების ეფექტურ და მდგრად ფუნქციონირებაზე, იმ ფაქტორების ანალიზი, რომლებიც განსაზღვრავს ქვეყნის ფინანსურ სტაბილურობას, სულ უფრო და უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს.

საქართველოში, სადაც ფინანსური სისტემა ძირითადად საბანკო სექტორითაა წარმოდგენილი, მთელი ეკონომიკის ფინანსური სტაბილურობა მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული ამ უკანასკნელის ლიკვიდურობაზე. საბანკო სისტემის ლიკვიდურობის ძირითადი წყარო საბანკო დეპოზიტებია.

ქვეყნის ეკონომიკის სტაბილურობა, ფინანსური ბაზრის მოქნილობა და ეფექტურობა ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ კომერციული ბანკები როგორ მონაწილეობენ სახელმწიფოს, ცენტრალურ ბანკს, საწარმოებსა და მოსახლეობას შორის ფულადი სახსრების გადანაწილებაში. როგორც ცნობილია, კომერციული ბანკების საქმიანობის ძირითად საფუძველს მოზიდული სახსრები წარმოადგენს, ვინაიდან მათი წილი ბანკის რესურსებში დაახლოებით 75-80% აღწევს. ხოლო თავის მხრივ, მოზიდული სახსრების უდიდესი ნაწილი სხვადასხვა ვადით განთავსებულ დეპოზიტებზე მოდის. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება კომერციულ ბანკებში დეპოზიტური სახსრების დინამიკის ანალიზს. ასევე, იმ ძირითადი ფაქტორების გამოვლენას, რომლებიც აყალიბებენ ტენდენციებს კომერციული ბანკების სადეპოზიტო საქმიანობისას. ეფექტური სადეპოზიტო პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც თავსებადია საბანკო საქმიანობის ძირითადი პრინციპებისა წარმოადგენს საბოლოო ჯამში ბანკის საქმიანობის მაღალი შედეგების გარანტს. აღნიშნული საკითხის აქტუალობას აგრეთვე განაპირობებს ისიც, რომ მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილს ახასიათებს უნდობლობა, და ნეგატიური დამოკიდებულება ბანკში ფულის განთავსებასთან დაკავშირებით.

საბანკო სისტემის წინაშე არსებულ პრობლემებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან დროებით თავისუფალი ფულადი სახსრების მოზიდვა ხანგრძლივი ვადით. საბანკო სისტემა ამა თუ იმ ქვეყნის სპეციალიზებული დაწესებულებების ორგანიზაციის ფორმას, რომელიც ისტორიულადაა ჩამოყალიბებული და კანონებითაა განმტკიცებული. ისევე, როგორც ფულადი და საფინანსო სისტემები, საბანკო სისტემაც ეროვნული ნიშან-თვისებების მატარებელია. მის ჩამოყალიბებასა და გარდაქმნაზე გავლენას ახდენს იმ ფაქტორების მთელი კომპლექსი, რომლებიც მოცემულ რეგიონს ახასიათებს, მათ შორის: მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა, მათი საქმიანობის სფეროები და დასაქმების დონე, მეზობელ ქვეყნებთან ურთიერთობა, სავაჭრო გზები, ასევე ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური, პოლიტიკური-სამართლებრივი და სოციალური გარემო. საბანკო სისტემა ფუნქციონირებს იმ კანონებისა და შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტების ბაზაზე, რომელთა ერთობლიობით შექმნილი ინფრასტრუქტურა ამ სისტემას განამტკიცებს და არეგულირებს.

კომერციული ბანკი ერთის მხრივ მოიზიდავს იურიდიული და ფიზიკური პირების თავისუფალ ფულად სახსრებს, ახორციელებს საკუთარი სარესურსო

ბაზის ფორმირებას, მეორის მხრივ განათავსებს მათ თავისი სახელით დაბრუნების, ვადიანობისა და საფასურიანობის პირობებით. ამასთან კომერციულ ბანკს შეუძლია განახორციელოს ოპერაციები, მხოლოდ მის ხელთ არსებული რესურსების ფარგლებში. ამ ოპერაციათა სახეები დიდად არის დამოკიდებული ბანკის სარესურსო ბაზის თვისობრივ-ხარისხობრივ შემადგენლობაზე. ბანკებს, რომლებსაც გააჩნიათ მოკლევადიანი რესურსები არ შეუძლიათ განახორციელონ გრძელვადიანი საკრედიტო დაბანდება, ამიტომ იმ სახსრების მოცულობა და შემადგენლობა, რომელსაც ფლობს კომერციული ბანკი განსაზღვრავს მისი საქმიანობის მასშტაბებსა და მიმართულებებს.

ნებისმიერმა კომერციულმა ბანკმა, რომელიც ორიენტირებულია ფინანსურ ბაზარზე გაზარდოს მომსახურების მოცულობა და კლიენტთა წრე, უნდა იქონიოს ისეთი სიდიდის საკუთარი კაპიტალი, რომ შეძლოს ნასესხებ სახსრებზე კლიენტების ყველა დასაბუთებული მოთხოვნის დაკმაყოფილება და დროულად შეასრულოს აღებული ვალდებულებები. ამასთან, არ დაარღვიოს დადგენილი ნორმატივები და არ აიღოს საკუთარ თავზე ზედმეტი რისკი. საბანკო საქმიანობის ზედამხედველობის მთავარი ბერკეტია ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალური მოთხოვნების დადგენა და მათ შესრულებაზე კონტროლი. ბანკების კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალური მოთხოვნების შესრულება სავალდებულოა საქართველოში მოქმედი ყველა ბანკისა და უცხოეთის ბანკის ფილიალისათვის.

კონკრეტული კომერციული ბანკის რესურსების სტრუქტურა თავისი ხარისხობრივი და რაოდენობრივი შემადგენლობით შეიძლება არსებითად განსხვავდებოდეს სხვა კომერციული ბანკების რესურსებისგან ასევე მთლიანად რეგიონში ჩამოყალიბებული საგან. ეს დამოკიდებულია ბევრ ფაქტორზე, კერძოდ როგორიცაა ბანკის ფუნქციონირების პერიოდი, მისი სანესდებო კაპიტალის მოცულობა, ბანკის საქმიანობის თავისებურებანი, საბანკო ლიკვიდობა, კლიენტთა რაოდენობა და ხარისხი, ბანკის პოლიტიკა დაკრედიტების სფეროში, მონაწილეობა საფინანსო ბაზარზე და ბოლოს საბანკო რესურსების ბაზრის მდგომარეობა.

თანამედროვე საბანკო პრაქტიკას დეპოზიტებისა და დეპოზიტური ანგარიშების დიდი მრავალფეროვნება ახასიათებს. ამას განაპირობებს, მწვავე კონკურენციის და ბაზრის სეგმენტირების პირობებში, რაც შეიძლება სრულად დააკმაყოფილონ კლიენტთა სხვადასხვა ჯგუფის მოთხოვნები საბანკო მომსახურებაზე და საბანკო ანგარიშებზე და შესაბამისად მოიზიდონ მათი დანაშოგები და თავისუფალი ფულადი კაპიტალი.

საინტერესოა, რომ, ზოგადად, ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში დეპოზიტების ზრდით აღინიშნებოდა როგორც ლარში, ისე დოლარში. ეროვნული ვალუტით დეპოზიტების ზრდა ძირითადად დაფიქსირდა ფიზიკური პირების მიმდინარე ანგარიშებზე. ვინაიდან

ან აღნიშნული ანგარიშები წარმოადგენენ სახელფასე ანგარიშებს. ლარის რესურსის 64.7% მიმდინარე ანგარიშებზე მოდის.

საქართველოს კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტების კვლევის პროცესში განსაკუთრებით აღსანიშნავია 2008 წლის ცნობილი მოვლენების გავლენა საბანკო სისტემაზე, კერძოდ დეპოზიტურ საქმიანობაზე.

ბიზნესის სხვადასხვა მიმართულებებს შორის ფორსმაჟორულ სიტუაციებზე საბანკო სისტემა ყველაზე მგრძნობიარეა. მასზე გავლენას ახდენს არა მხოლოდ მაკრო და მიკროეკონომიკური ფაქტორები და პირობები, არამედ, აგრეთვე პოლიტიკური რყევები და სხვ.

კომერციული ბანკების გარკვეულ ნაწილს არ გააჩნიათ საკმარისი ოდენობით ფული, ისინი იზიდავენ სახსრებს მოკლე ვადით, ხოლო განათავსებენ უფრო გრძელვადიან აქტივებში, რაც იწვევს ვადიანობის მიხედვით აქტივებსა და პასივებს შორის მნიშვნელოვან წყვეტას. გარდა ამისა, ბანკების მიერ მოზიდული სახსრების წყაროები ხასიათდებიან საკმაოდ დაბალი დივერსიფიკაციით და ვერ უზრუნველყოფენ საბანკო სექტორში მიმდინარე ზრდის ტემპების შენარჩუნებას საშუალოვადიან პერსპექტივაში. ასევე, პასივების სტრუქტურაც არ გამოიყურება სახარბიელოდ. ბანკების საკუთარი კაპიტალის დაბალი დონე ვერ უზრუნველყოფს მის ხარჯზე საკრედიტო ოპერაციების გაფართოებას. ბანკების რესურსული ბაზა (მოზიდული სახსრები) საკმაოდ არასტაბილურია. საქართველოში არ არსებობს კანონი გამოუთხოვადი ანაბრების შესახებ, ასევე, არ არსებობს მოსახლეობის ანაბრების სახელმწიფო დაზღვევის სისტემა, რის გამოც საომარი მდგომარეობის დროს მოსახლეობის გარკვეული ნაწილის პანიკამ საბანკო ანაბრები თითქმის გაანახევრა. ამგვარად, შეზღუდვები ლიკვიდურობაში არსებობდა თვით საბანკო სისტემის შიგნით და ომი მხოლოდ მისი კატალიზატორი აღმოჩნდა.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საბანკო სისტემაში ლიკვიდურობის შენარჩუნების მექანიზმი საკმაოდ ცუდად მუშაობს. საბანკო სექტორის მარეგულირებელ ორგანოებს დანესებული აქვს ლიკვიდურობის მხოლოდ ერთი სავალდებულო ნორმატივი - მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტი, რომელიც არ უნდა იყოს 30%-25%-ზე ნაკლები. თეორიულად მან უნდა უზრუნველყოს ლიკვიდობის მარაგი ბანკის საშუალოვადიანი საჭიროებისათვის. საქართველოში თითქმის ყველა ბანკი მეტნაკლებად ასრულებდა ამ ნორმატივს, ხოლო ზოგიერთ მცირე ბანკში, რომელსაც არ გააჩნია მოზიდული სახსრები საკმარისი ოდენობა და ოპერირებს მხოლოდ საკუთარი სახსრებით, ამ ნორმატივის მაჩვენებელი სავალდებულო მინიმუმზე გაცილებით უფრო მაღალია. თუ რამდენად მისაღებია ასეთი მიდგომა, ეს ცალკე დისკუსიის საგანია, ხოლო თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამ სახის ბანკებს არ გააჩნიათ ფიზიკური პირების ანაბრები, საკითხი გადადის ლიკვიდურობის მართვის

სიბრტყიდან ზედამხედველობისა და რეგულირების სფეროში.

მეანაბრებში შექმნილი აუიოტაჟის ფონზე ბუნებრივად წინა პლანზე იწევს საკითხი, თუ რამდენადაა გამართლებული საზედამხედველო ორგანოების მიერ მხოლოდ მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტის მონიტორინგი და მსოფლიო საბანკო პრაქტიკაში მიღებული ათეულობით სხვა ნორმატივების და კოეფიციენტების უგულებელყოფა. საბანკო სისტემის დაბალი ლიკვიდურობის მიზეზი, გარდა სუსტი ზედამხედველობისა, არის მეტ წილ ბანკებში ლიკვიდურობის მართვის პოლიტიკის არქონა ან მისი არაჯეროვნად განხორციელება. საკრედიტო ბუმმა თავისი დალი დაასო ბანკების ქცევას (თავისუფალი ფულის კრედიტებში ჩაბრუნება და ლიკვიდურობის პრობლემის უგულებელყოფა). შედეგად მივიღეთ საკმაოდ შერყეული და ეროვნული ბანკის ვალეზში ჩაფლული საბანკო სისტემა.

მეანაბრეთა პანიკის შედეგად ბანკებში არსებული მოსახლეობის ანაბრები თითქმის განახევრდა, ასევე, მიმდინარე ანგარიშების მფლობელმა ბანკის მსხვილ-მა კლიენტებმა ინტენსიურად დაიწყეს ფულის გატანა საზღვარგარეთ, ბანკებს მნიშვნელოვნად შეუმცირდათ ან მთლიანად გამოეღიათ ლიკვიდობა. ამის ფონზე საქართველოს რეიტინგების შემცირება იყო სიგნალი უცხოელი ინვესტორებისათვის, რომ მათ ფულს საფრთხე ეშუქრება და მათაც არ დააყოვნეს და დაიწყეს ადვილად გადინებადი პორტფელური ინვესტიციების გატანა საქართველოს საბანკო სისტემიდან, რამაც, თავის მხრივ, კიდევ უფრო გაამწვავა ვითარება. მძიმე სიტუაციაში მყოფი ბანკებისთვის ეროვნულმა ბანკმა დაიწყო სამაშველო ოპერაციების ჩატარება ლიკვიდობის მიწოდებისა და ბანკების სავალდებულო რეზერვების გახსნით. საბანკო კრიზისის დაწყებიდან ეროვნულ ბანკს სამი კვირა დასჭირდა იმისათვის, რომ მიეღო გადაწყვეტილება ისეთი აუცილებელი, მაგრამ მანამდე პრაქტიკულად მიძინებული ინსტრუმენტის ასამოქმედებლად.

შემდგომი წლები მეტ-ნაკლები სტაბილურობით ხასიათდებოდა დეპოზიტური სახსრების მოზიდვის მიმართულებით. 2012 წლის მეორე ნახევარში, იურიდიული და ფიზიკური პირების მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტების ზრდა 2011 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით შენელებული იყო. 2012 წელს დეპოზიტების ყოველთვიური დინამიკა კლებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა. 2013 წლის იანვარ-აპრილში დეპოზიტები გაზრდილია 2012 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, თუმცა ზრდის ტემპი კვლავ შენელებულია. აღნიშნულ პერიოდში ზრდის შენელება განპირობებულია ეროვნული ვალუტით დეპოზიტების ზრდის მკვეთრად შენელებით (-1.4%, 1.4%, 6.7%, 8.4%) 2012 წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით. უცხოური ვალუტით დეპოზიტები განაგრძობს ზრდას (21.6% 22.2%, 21%. 26.2%) და მისი ზრდის ტემპი აღემატება 2012 წლის შესაბამისი თვეების ზრდას. აღნიშნულ პერიოდში საშუალო შენონილი საპროცენტო გა-

ნაკვეთი დეპოზიტებზე 0,3 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და წლიური 8,1% შეადგინა. 2013 წლის აპრილის მონაცემებით კომერციულ ბანკებში განთავსებული დეპოზიტების მოცულობის დიდი ნაწილი (62.7%) უცხოურ ვალუტაშია დენომინირებული. ეს გავლენას ახდენს ქვეყანაში არსებული ლარიზაციის დონეზე, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მონეტარული პოლიტიკის ეფექტურ განხორციელებასა და მისი ზეგავლენის ეკონომიკაზე გადაცემაში.

2014 წელს კი, ლარით დენომინირებული დეპოზიტების მოცულობა გაიზარდა 144.2 მლნ ლარით (3.2%) და 4.6 მლრდ ლარი შეადგინა. უცხოური ვალუტით დეპოზიტებზე მიმდინარე ანგარიშების წილი 31.4% შეადგენდა. უცხოური ვალუტით დენომინირებულ დეპოზიტებზე 3.1% (112.6 მლნ დოლარი) ზრდა დაფიქსირდა და პერიოდის ბოლოს 3.75 მლნ დოლარი შეადგინა. აღნიშნული ზრდა ძირითადად განპირობებული იყო იურიდიული პირების ვადიანი დეპოზიტების მატებით.

2015 წლის იანვარში საქართველოს კომერციულ ბანკებში ლარში განხორციელებული დეპოზიტები 362 მილიონი ლარით შემცირდა, ხოლო დეპოზიტები უცხოურ ვალუტაში 678 მილიონი ლარით გაიზარდა, საიდანაც აშშ დოლარში განხორციელებული დეპოზიტები 583 მილიონი ლარით, ევროში განხორციელებული დეპოზიტები კი 78 მილიონი ლარით გაიზარდა. ლარში დეპოზიტების შემცირება მიმდინარე ანგარიშებზე და მოთხოვნამდე დეპოზიტებზე არსებული თანხის შემცირებამ განაპირობა, ხოლო უცხოური ვალუტის დეპოზიტების ზრდა ძირითადად ვადიანი დეპოზიტების ზრდის შედეგია.

აღნიშნული სტატისტიკა უჩვენებს, რომ იანვრიდან მოსახლეობამ ლარში განხორციელებული დეპოზიტების უცხოურ ვალუტაში გადატანა დაიწყო. შედეგად, დეპოზიტების დოლარიზაციის მაჩვენებელი (უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული დეპოზიტების წილი მთლიან დეპოზიტებში) 3.8 პუნქტით, 57.1%-დან 60.9%-მდე გაიზარდა. სადეპოზიტო ვალდებულებების ზრდა მთლიანად გამოწვეულია მიმდინარე ანგარიშების ზრდით. ამ პერიოდში ლარით დენომინირებული დეპოზიტების მოცულობა გაიზარდა 59.0 მლნ ლარით (1.3%) და 4 მილიარდ 47 მილიონი ლარი შეადგინა. ეროვნული ვალუტით დეპოზიტების ზრდა მეტწილად დაფიქსირდა ფიზიკური პირების მიმდინარე ანგარიშებზე. ლარის რესურსის 62.4%-ი მიმდინარე ანგარიშებზე მოდის.

უცხოური ვალუტით დენომინირებულ დეპოზიტებზე 0.3%-იანი (11.7 მლნ დოლარი) ზრდა დაფიქსირდა და პერიოდის ბოლოს 3.67 მლრდ დოლარი შეადგინა. აღნიშნული ზრდა განპირობებული იყო ფიზიკური პირების დეპოზიტების ზრდით. სავალუტო და ლარით დეპოზიტების ზრდის ტემპიდან გამომდინარე, დეპოზიტების დოლარიზაციის მაჩვენებელი 2015 წლის ივლისში 0.6%-ული პუნქტით გაიზარდა და 63%-ს გაუტოლდა. ივლისის ბოლოსთვის იურიდიული და ფიზიკური პირების დეპოზიტების დოლარიზაცია, შესაბამისად, 55.4% და 78.3%-ს შეადგენდა.

კომერციული ბანკების მიერ იურიდიული და ფიზიკური პირებისაგან მოზიდული ჯამური დეპოზიტების საშუალო ვადიანობა 9.3 თვეს შეადგენს, საიდანაც ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული დეპოზიტების საშუალო ვადიანობა დაახლოებით 8 თვეს, ხოლო უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული დეპოზიტებისა კი დაახლოებით 10 თვეს უტოლდება. შედარებით უფრო მაღალია ცაკლე აღებული ვადიანი დეპოზიტების საშუალო განთავსების პერიოდი კომერციულ ბანკებში, რომელიც ეროვნული ვალუტისთვის 12,1 ხოლო უცხოურისთვის 13,2 თვეს შეადგენს.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო 5 წელიწადში საქართველოს კომერციულ ბანკებში უცხოური ვალუტით განთავსებული დეპოზიტების მოცულობა თითქმის გასამმაგებულია და დღეისთვის 9.824 მილიარდ ლარს შეადგენს, საიდანაც უდიდესი წილი აშშ დოლარში განთავსებულ დეპოზიტებზე მოდის — 8 მილიარდი ლარის ეკვივალენტი ლარში (რაც ლარის 65%-იან დოლარიზაციას განაპირობებს); მეორე საფეხურს ევრო იკავებს — 1.5 მილიარდი ლარის ეკვივალენტი ლარში; დეპოზიტებზე აგრეთვე განთავსებულია სხვა ვალუტებიც, ისეთები როგორიცაა — რუსული რუბლი, ბრიტანული ფუნტ-სტერლინგი, შვეიცარიული ფრანკი და სხვა, თუმცა მათი მოცულობა საკმაოდ მოკრძალებულია. უცხოურ ვალუტაში განთავსებული დეპოზიტების 44% მოთხოვნამდე დეპოზიტებზე, ხოლო 56% კი ვადიან დეპოზიტებზე მოდის. უცხოური ვალუტით განთავსებული დეპოზიტები დაახლოებით 45%-ითაა გაზრდილი, რაც პრაქტიკულად მთლიანად ეროვნული ვალუტის გაუფასურებითაა გამოწვეული..

ეროვნული ვალუტით მოზიდული დეპოზიტების მაჩვენებელი ბოლო 5 წელიწადში ასევე გასამმაგდა, 2015 წლის სექტემბერში 100 მილიონითაა გაზრდილი და 2.4 მილიარდ ლარს შეადგენს. საიდანაც 1.4 მილიარდი ფიზიკური პირების, ხოლო დარჩენილი 1 მილიარდი ლარი იურიდიული პირების კუთვნილებაა. ეროვნულ ვალუტაში განთავსებული დეპოზიტების 1/3 მოთხოვნამდე, ხოლო 2/3 ვადიან დეპოზიტებზეა განთავსებული, შესაბამისი საპროცენტო განაკვეთებით 4.0% და 9.5%. ხოლო 2016 წელს თითქმის იგივე მდგომარეობაა უფრო ნაკლები საპროცენტო განაკვეთებით.

უცხოურ ვალუტაში განთავსებულ ანაბრებზე საპროცენტო განაკვეთები მცირდება, ლარში კი იზრდება. მეანაბრებს, რომლებმაც ლარის დევალვაციის შიშით ეროვნული ვალუტაში გახსნილი ანაბარი დოლარში დააკონვერტირეს შემცირებულ საპროცენტო განაკვეთებს უნდა შეეგუონ, ან კონვერტაცია ახლა ლარში განახორციელონ, თუმცა, ვალუტების ხშირი კონვერტირებით უფრო მეტ ზარალს მიიღებენ.

ერთის მხრივ საბანკო დეპოზიტი კომერციული ბანკების მოზიდული სახსრების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი და მსოფლიოში ინვესტირების ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული საშუალებაა.

მათთვის, ვისაც ფულის არა უბრალოდ შენახვა, არამედ გარკვეული სარგებლისმიღებაც სურთ, საბანკო დეპოზიტი კარგი მექანიზმია. საქართველოში ამ პროდუქტის მიმართ ნდობა არ არის ძალიან მაღალი, ვინაიდან ჯერ 20 წელიც არ არის გასული, რაც მოსახლეობის ძალიან დიდ ნაწილს 90-იან წლებში განვითარებული ჰიპერინფლაციის შედეგად ანაბრები გაუფასურდათ და ფაქტობრივად გაუქრათ, თუმცა ბოლო წლებია, რაც დეპოზიტების ზრდის ტენდენცია საკმაოდ თვალშისაცემია და ეს ინსტრუმენტი იზრუნებს იმ მნიშვნელობას, რაც თანამედროვე მსოფლიოში გააჩნია - პასიური, მაგრამ ნაკლებად რისკიანი წყარო ინვესტიციისთვის.

ხოლო, მეორე მხრივ, კი კომერციული ბანკის ფინანსური სიძლიერის, გადახდისუნარიანობის, საიმედოობისა და მდგრადობის შეფასების ძირითადი კომპონენტია კომერციული ბანკი კაპიტალის ადეკვატურობა, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს ბანკის კაპიტალის არსსა და მიზნებს. თავის მხრივ, კი ბანკის კაპიტალის მიზანია უზრუნველყოფილ იქნეს ბანკში დეპოზიტორთა და სხვა კრედიტორთა ფულადი სახსრების შენახვის საიმედოობა, საბანკო საქმიანობის რისკებით გამოწვეული შესაძლო ნეგატიური შედეგების მინიმუმამდე დაყვანა, რათა ბანკის ფინანსური დანაკარგების, ზარალისა და გაკოტრების შედეგებით გამოწვეული პროცესები არ გავრცელდეს სხვა ბანკებზე, არ მიიღოს სისტემური ხასიათი და მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი სისტემური კრიზისის წარმოქმნის ალბათობა, უზრუნველყოფილ იქნეს საბანკო საქმიანობის განხორციელება, გაიზარდოს საბანკო ოპერაციების გაფართოების შესაძლებლობები, როგორც მიმდინარე ეტაპზე, ისე სამომავლოდ. ამასთან, იგი უნდა იძლეოდეს მოსალოდნელი და მოულოდნელი ფინანსური დანაკარგებისა და ზარალის განეიტრალების საშუალებას.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით აუცილებელია კომერციული ბანკების რესურსების მოზიდვის მიმართულებით საქმიანობის შემდგომი სრულყოფა და გაუმჯობესება. მიგვაჩნია, რომ ეფექტური სადეპოზიტო პოლიტიკა, რომელიც თავის მხრივ გულისხმობს, დეპოზიტების სახეების სწორ შერჩევას, მათზე გონივრული საპროცენტო განაკვეთების დაწესებას და დეპოზიტური სახსრების მუდმივ მონიტორინგსა და ანალიზს წარმოადგენს საბანკო საქმიანობის მაღალრენტაბელური შედეგების წინაპირობას.

დასკვნა

საქართველოს კომერციულ ბანკებში დეპოზიტური საქმიანობის ფუნდამენტური კვლევის საფუძველზე გამოიკვეთა ის ძირითადი ტენდენციები, რომლებიც ახასიათებენ სადეპოზიტო პოლიტიკას, დეპოზიტური სახსრების დინამიკას, მათი მობილურობის ფორმებისა და მეთოდების ეფექტურობას, გამოყენების მიზნობრიობასა და მიმართულებებს, დეპოზიტების მოცულობასა და საპროცენტო გა-

ნაკვეთებზე მოქმედ ძირითად ფაქტორებს. საკვლევი მასალების ანალიზის საფუძველზე შეიძლება განვსაზღვროთ ის ძირითადი ფაქტორები და ღონისძიებები, რომლებიც აუცილებელი და მნიშვნელოვანი იქნება კომერციული ბანკების სადეპოზიტო საქმიანობის სრულყოფის მიმართულებით, მოზიდული სახსრების სტაბილურობის უზრუნველყოფისათვის.

უპირველეს ყოვლისა, კომერციული ბანკების საქმიანობის სტაბილურობისათვის აქტიური და პასიური ოპერაციების დაბალანსებულობის მაღალი დონის მიღწევა;

ეფექტური სადეპოზიტო პოლიტიკის შემუშავება და პრაქტიკაში განხორციელება;

• ფიზიკური და იურიდიული პირების დროებით თავისუფალი ფულადი სახსრების მობილიზების სრულყოფილი ფორმებისა და მეთოდების დანერგვა;

დეპოზიტებზე გონივრული საპროცენტო განაკვეთებისა და ვადების დანესება, რომელიც ერთი მხრივ მიზიდველი და საიმედო იქნება მომხმარებლისათვის, ხოლო მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს ბანკისათვის საკრედიტო რესურსების მობილიზებას ხანგრძლივი ვადით.

ასევე მეტად მნიშვნელოვანია მოსახლეობის ნდობის ამაღლების მიმართულებით გარკვეული ნაბიჯების გადადგმა;

დეპოზიტების დაზღვევის სისტემის არსისა განსაზღვრა, ასევე მისი როლის კვლევა, თუ რამდენად აუცილებელი და მიზნობრივია მისი დანერგვა საქართველოს საბანკო სისტემაში. რა დადებითი და უარყოფითი შედეგების მომტანი იქნება ამ სისტემის შემოღება;

მეტად მნიშვნელოვანია საბანკო სისტემისა და ფულადი სახსრების განთავსების ალტერნატიულ საშუალებას ფასიანი ქაღალდების ბაზარს შორის ურთიერთდამოკიდებულების განსაზღვრა. საქართველოში საფონდო ბაზრის განვითარება შეამცირებს თუ არა საბანკო სექტორში განთავსებული დეპოზიტების ოდენობას და რა გავლენა ექნება მას ფულადი ბაზრის სტრუქტურაზე;

ეკონომიკური და სავალუტო კრიზისების უარყოფითი შედეგების გავლენის შემცირება მობილიზებული ფულადი თანხების მოცულობასა და შემადგენლობაზე.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საბანკო სისტემა უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ყვეყნის ეკონომიკის სტაბილიზაციასა და განვითარებაში. მისი წარმატებული თუ წარუმატებელი ფუნქციონირება ასახვას ჰპოვებს, როგორც ფინანსური სისტემის სხვა მონაწილეების საქმიანობაზე, ასევე მთლიანად ქვეყნის ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებზე. მიმდინარე პერიოდში საქართველოს ეკონომიკის წინაშე მნიშვნელოვანი გამოწვევები დგას. აუცილებელია, ერთი მხრივ, სახელმწიფომ და მეორე მხრივ, საფინანსო სექტორის ყოველმა მონაწილემ თავისი როლი შეასრულოს. ეკონომიკის საკრედიტო რესურსებით უზრუნველყოფის გაუმჯობესება კი ობიექტურად მოითხოვს, რომ გარდამავალი ეკონომიკის პირობებ-

ში კომერციული ბანკები მამოძრავებელ ბერკეტად გადაიქცეს, რომლის მეშვეობითაც ეროვნულ ეკონომიკაში უნდა მოხდეს დამატებითი ფულადი სახსრების საბანკო საკრედიტო რესურსების სახით გამოყენება, ქვეყნის საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისიდან თავის დაღწევა და ეროვნული მეურნეობის დინამიური განვითარების უზრუნველყოფაში კატალიზატორის როლის შესრულება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ქოქიაური ლ.- საბანკო საქმიანობის საფუძვლები. თბილისი, „პოლიგრაფი“ 2012 (1046გვ.);
2. კოვზანაძე ი.- საქართველოს კომერციული ბანკების ფუნქციონირების პრობლემები თანამედროვე ეტაპზე. თბილისი 2013წ;
3. კოვზა ნაძე ი., კონტრიძე გ., თანამედროვე საბანკო საქმე: თეორია და პრაქტიკა თბ. 2014 წ.
4. გოგოხია მ.- საბანკო საქმე (ლექციების კურსი) , თბილისი, „ინოვაცია“. 2008 (404გვ.);
5. ცაავა გ., ხანთაძე გ.- საბანკო საქმე, თბილისი , „დანი“ 2014 (600გვ.).

www.abg.gov.ge;

www.nbg.gov.ge;

www.geostat.ge;

www.georgianbanks.com;

www.lari.ge;

www.statistics.ge;

www.bog.ge;

www.worldpress.com;